

Pagrindiniai klausimai:

- Koks ankstyvojo užsienio kalbų mokymo poreikis, prieinamumas ir būklė?
- Kodėl neprivalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą turėtume keisti privalomu?
- Ką būtina atlikti siekiant įvesti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą?
- Ar įvedus privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą pagerėtų užsienio kalbų mokymo kokybė?
- Kokia užsienio kalbų mokymo politika ir praktika Europoje?

Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas – būtinybė ar mada?

Lietuvai tapus ES nare, užsienio kalbų, vartojamų Europos Sąjungos erdvėje, mokėjimas tapo labai aktualus ir svarbus veiksnys, nuo kurio priklauso įvairių Lietuvos gyventojų grupių galimybės sėkmingai integruotis į Europos švietimo, ekonominę, socialinę, kultūrinę ir visuomeninę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų ES šalių piliečiais, konkuruoti darbo rinkoje.

Vadovaujantis ES kalbų politikos ir Lietuvos valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatomis siekiama, kad kiekvienas pilietis be gimtosios kalbos mokėtų dar 2 užsienio kalbas ir pradėtų jų mokytis labai ankstyvo amžiaus.

Kaip rodo 2001 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenys, tik 17 proc. šalies gyventojų teigia galintys susikalbėti anglų kalba, 8 proc. – vokiečių kalba ir 2 proc. – prancūzų kalba. Tokia situacija netenkina ir skatina peržiūrėti užsienio kalbų mokymo politiką, ieškoti neišnaudotų galimybių.

Europoje pastebima bendra tendencija ankstinti užsienio kalbų mokymo pradžią, mokyti daugiau nei vienos užsienio kalbos. Tuo tarpu Lietuva yra vienintelė šalis ES, kur privalomam užsienio kalbos mokymui pradinėje mokykloje per metus skiriamų valandų indeksas trigubai mažesnis nei kitose šalyse.

Visose ES šalyse, be paplitusių (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų) kalbų, sudaromos galimybės mokytis dar beveik 30 kitų šiuolaikinių kalbų, kurių mokomasi kaip privalomų, alternatyviai ar laisvai pasirenkamų užsienio kalbų. Daugelyje senųjų ES narių, rengiant pradinio ugdymo specialistus, numatoma, kad jie dėstys visus pradinio ugdymo dalykus įskaitant ir kelias užsienio kalbas.

Vienareikšmiškai atsakyti, ar ankstyvasis kalbų mokymas(is) yra būtinybė, ar mada, yra sudėtinga. Greičiausiai šį reiškinį galėtume pavadinti visoje Europoje pastaruoju metu madinga būtinybe. Tačiau Lietuvoje, siekiant pagerinti užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse ir sėkmingai įvesti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą, reikėtų:

- ✓ Mokyklas aprūpinti tinkama įranga, metodinėmis bei mokymo priemonėmis;
- ✓ Atnaujinti galiojančių vadovėlių sąrašą bei parengti rekomendacijas mokytojams, kaip tinkamai pasirinkti mokymo priemones;
- ✓ Skatinti jaunos ir mažiau patirties turinčius mokytojus kelti kvalifikaciją, plėsti dalykinę kompetenciją, organizuoti daugiau seminarų apie pradinio ugdymo specifiką ir metodines naujoves;
- ✓ Organizuoti įvairias užklasines veiklas užsienio kalbos gebėjimams ugdyti: projektinę veiklą, mokyklų mainus, mokinių susitikimus su užsienio svečiais, išvykas į užsienio kalbą vartojančias institucijas, filmų peržiūras, mokymui(si) taikyti kompiuterines programas;
- ✓ Nacionaliniu lygmeniu atnaujinti Užsienio kalbos ankstyvojo ugdymo bendrąją programą ir išsilavinimo standartus.

ANKSTYVOJO UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO POREIKIS, PRIEINAMUMAS IR BŪKLĖ

Ankstyvuojų užsienio kalbų mokymu siekiama geriau pasinaudoti kalbų mokymuisi palankiu amžiaus tarpsniu ir pagerinti užsienio kalbų mokymosi rezultatus vėlesniais etapais. Vadovaujantis Bendraisiais ugdymo planais ankstyvasis užsienio kalbų mokymasis yra neprivalomas. Mokinių tėvams pageidaujant, mokyklose, kurios turi galimybių, užsienio kalbos gali būti mokoma nuo 2 klasės. Siekdama detaliau įvertinti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo poreikį, prieinamumą ir būklę, Švietimo ir mokslo ministerija 2005 m. užsakė atlikti tyrimą „Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse“, kurį atliko Vilniaus universiteto tyrėjų grupė. Tyrimo rezultatai aptariami šiame leidinyje.

Dauguma pradinėse klasių mokinių tėvų mano, jog pradinėse klasėse reikėtų mokytis dviejų kalbų – gimtosios ir vienos užsienio kalbos, o tautinių mažumų mokyklose – trijų kalbų – gimtosios, valstybinės ir užsienio. Apie pusė pradinėse klasių mokinių tėvų mano, jog privalomą pirmosios užsienio kalbos mokymą reikėtų ankstinti (šiuo metu privalomas užsienio kalbos mokymas prasideda 4 klasėje). Dauguma tėvų pritartų, jei pradinėse klasėse visi mokytojai vienos (tos pačios) privalomos užsienio kalbos, ir nurodo, jog pirmoji užsienio kalba turėtų būti anglų kalba.

*Nepaisant to, kad tarp užsienio kalbų, kurių pradinėse klasėse mokomasi pagal ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programą, dominuoja anglų kalba, tiek mokytojai, tiek mokinių tėvai teigia, kad sprendimas, kurios kalbos pradėti mokytis pradinėse klasėse, turėtų būti priimamas vadovaujantis demokratiškumo principu, t.y. **turėtų būti sudaroma galimybė rinktis, kurios kalbos mokytis.***

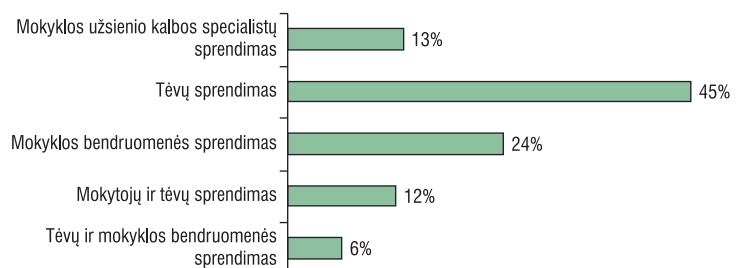
Dėl specialistų trūkumo šiuo metu ne visos mokyklos pajėgios visiems pageidaujantiems užtikrinti galimybę mokytis užsienio kalbų pagal ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programą, todėl nėra galimybės tiksliai atsakyti į klausimą, koks yra realus ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi poreikis.

Remiantis Švietimo informacinių technologijų centro (toliau – ITC) duomenimis, **2005–2006 m. m. pagal ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programas mokėsi 65,8 proc. antros klasės mokinių.** Iš jų 98,6 proc. mokėsi anglų, 0,8 proc. – vokiečių, 0,6 proc. – prancūzų kalbos.

Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas vyko 696 mokyklose, iš jų 674 mokyklose buvo mokoma anglų kalbos.

Šie duomenys greičiau rodo mokyklų ankstyvojo užsienio kalbų mokymo pasiūlos galimybes, o ne realų poreikį. Pavyzdžiui, pradinėse mokyklose pirmosios užsienio kalbos pasirinkimą dažnai lemia ir tai, kokią užsienio kalbą yra pasirinkusi arčiausiai esanti aukštesnės pakopos mokykla (pagrindinė, vidurinė, gimnazija ir kt.).

Tyrimo duomenimis, 58 proc. apklausoje dalyvavusių tėvų nurodė, kad renkantis, kurios užsienio kalbos pradėti mokytis, mokykla dėl specialistų trūkumo neatsižvelgė į jų pageidavimus. Mokyklos vadovų, kuruojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, nuomone (1 pav.), tėvų sprendimas yra labai svarbus veiksnys, lemiantis kalbos pasirinkimą mokykloje.

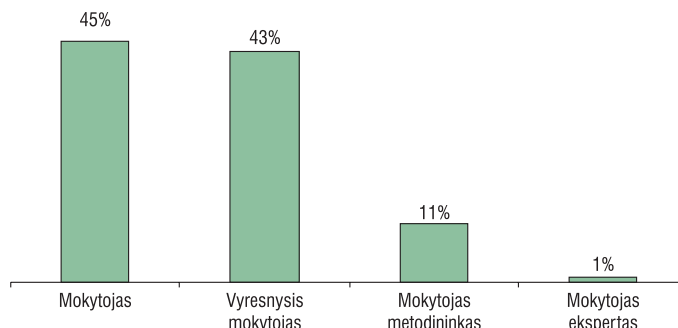

1 pav. Kalbos pasirinkimą lemiantys veiksniai mokyklų vadovų nuomone

Apie ankstyvojo užsienio kalbų mokymo būklę galima spręsti pagal tai, kokio išsilavinimo ir kvalifikacijos mokytojai dirba šį darbą (2 pav.), kokia jų darbo pradinėse klasėse patirtis, kiek ankstyvajam užsienio kalbų mokymui skiriama valandų, ar per užsienio kalbų pamokas klasės dalijamos į grupes, kaip mokyklos aprūpintos mokymo(si) bei techninėmis priemonėmis, tinkamomis ankstyvajam užsienio kalbų mokymui, kaip užtikrinama ugdymo kokybė ir mokymosi tęstinumas.

Koks pradinėse klasėse dirbančių užsienio kalbos mokytojų išsilavinimas ir kvalifikacija?

86,9 proc. tyrime dalyvavusių užsienio kalbos mokytojų yra įgiję aukštąjį pedagoginį išsilavinimą (77,0 proc. – universitetinį, 9,9 proc. – neuniversitetinį), 8,4 proc. yra įgiję aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą, 4,7 proc. neturi pedagoginio išsilavinimo

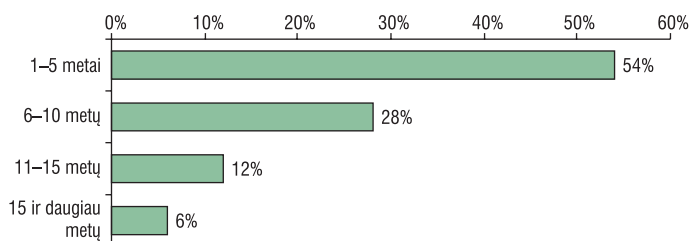

2 pav. Tyrime dalyvavusių užsienio kalbos mokytojų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją

ITC duomenimis, 2005–2006 m. m. 2–4 klasėse, eidami pagrindines ir nepagrindines pareigas, užsienio kalbų mokė 493 užsienio kalbų mokytojai (iš jų – 482 mokė anglų kalbos, 9 – vokiečių, 2 – prancūzų). Daugiausia (34,5 proc.) mokytojų buvo įgiję vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, 12,7 proc. – mokytojo, 3,9 proc. – mokytojo metodininko, 0,2 proc. – eksperto. Tai, kad 48,7 proc. visų pradinėse klasėse dirbančių užsienio kalbų mokytojų yra neatestuoti, rodo, jog daugelio mokytojų kvalifikacija žema. Kiek yra persikvalifikavusių pradinėse klasių mokytojų, kurie taip pat moko užsienio kalbų pradinėse klasėse, duomenų nėra. Taip pat nėra duomenų, kiek užsienio kalbų ir pradinėse klasių mokytojų dirba pagal ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programą.

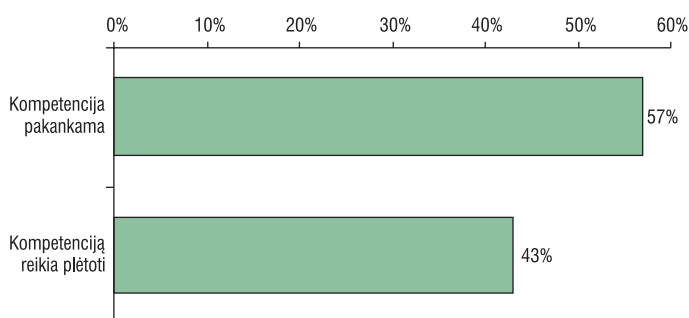
Kokia užsienio kalbos mokytojų darbo pradinėse klasėse patirtis?

Daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių užsienio kalbos mokytojų (3 pav.) turi nedidelę darbo pradinėse klasėse patirtį.

3 pav. Tyrime dalyvavusių užsienio kalbos mokytojų pasiskirstymas pagal darbo pradinėse klasėse laiką

Tyrimas parodė, jog gana didelė dalis mokytojų mano (4 pav.), jog jiems reikia plėtoti metodinę užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse kompetenciją.

4 pav. Tyrime dalyvavusių mokytojų metodinės kompetencijos įsivertinimas

Kiek ankstyvajam užsienio kalbų mokymui skiriama valandų?

84 proc. tyrime dalyvavusių mokyklų ankstyvajam užsienio kalbos mokymui skiria 2 pamokas per savaitę, 5 proc. mokyklų – 1 pamoką. Kitos alternatyvos sudaro 2 proc.

Ar ankstyvajam užsienio kalbų mokymui klasės dalijamos į grupes?

Pagal bendruosius ugdymo planus ankstyvajam užsienio kalbos mokymui gali būti skiriamos tik 2 pamokos: viena iš mokyklos nuožiūra skiriamų valandų, kita – iš papildomojo ugdymo valandų. Pusė apklaustų užsienio kalbos mokytojų mano, kad 2 pamokų per savaitę nepakanka ir pamokų skaičių reikia didinti.

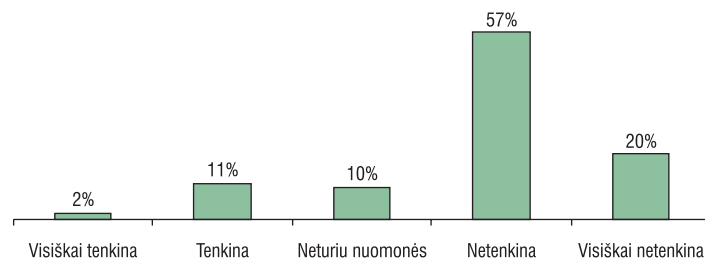
Kaip mokyklos aprūpintos mokymo(si) bei techninėmis priemonėmis, tinkamomis ankstyvajam užsienio kalbų mokymui?

Kadangi ankstyvasis užsienio kalbų mokymas neprivalomas, jam pamokos skiriamos iš mokyklos nuožiūra skirstomų pamokų ir iš papildomojo ugdymo pamokų, jų metu klasės nedalijamos į grupes.

Kokia ankstyvojo užsienio kalbų mokymo kokybė?

Trečdalis mokyklų vadovų nuomone, mokyklų materialinė bazė yra pakankamai gera, tačiau likusi dalis mokyklų yra nepakankamai aprūpintos. Dažniausiai nurodoma, jog mokyklose trūksta mokymo(si) priemonių, metodinės literatūros, techninės įrangos ir kabinetų. Dauguma užsienio kalbų mokytojų teigia, jog reikiamas mokymo(si) priemones perka mokinių tėvai.

Objektyvių duomenų apie ankstyvojo užsienio kalbų mokymo kokybę nėra: pradinėse klasėse mokinių pasiekimų vertinimas neformalus, t. y. nerašomi pažymiai, valstybės mastu neatliekami jokie pradinėse klasių mokinių užsienio kalbos pasiekimų patikrinimai. Tyrimai šioje srityje dar tik pradedami, todėl šiuo metu apie mokymo kokybę pradinėse klasėse netiesiogiai galime spręsti remdamiesi mokinių tėvų apklausos duomenimis (5 pav.), kurie rodo, kad daugumą tėvų itin netenkina vaikų daroma pažanga.

5 pav. Pradinių klasių mokinių tėvų nuomonių pasiskirstymas pagal tai, ar juos tenkina vaikų užsienio kalbos mokymosi pažanga

Pusės tyrime dalyvavusių pradinių klasių ir užsienio kalbos mokytojų nuomone, mokinių tėvai yra patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe. Toks mokytojų ir tėvų nuomonių nesutapimas rodo išties menką rūpinimąsi ankstyvojo užsienio kalbos mokymo kokybe.

Ar užtikrinamas ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) tęstinumas?

Apie ugdymo kokybę iš dalies galima spręsti ir iš to, ar mokyklose užtikrinamas užsienio kalbos mokymo(si) tęstinumas. Mokyklų vadovų teigimu, daugelyje tyrime dalyvavusių mokyklų ankstyvojo užsienio kalbų mokymo tęstinumas yra užtikrinamas, 6 proc. mokyklų tęstinumą užtikrina priklausomai nuo aplinkybių.

Remiantis ITC duomenimis 2002–2006 m. m. ankstyvojo užsienio kalbos mokymosi tęstinumas 4 klasėje realiai buvo užtikrintas maždaug 40proc. pagal ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programą besimokančių mokinių.

Mokyklose, kuriose tęstinumas negarantuojamas, mokiniai, vienerius ar dvejus metus mokęsi pagal ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą, 4 klasėje mokosi kartu su pradedančiais pagal privalomo užsienio kalbos mokymo programą. Tokia praktika mažina mokymosi motyvą ir veiksmingumą.

KODĖL NEPRIVALOMĄ ANKSTYVĄJĮ UŽSIENIO KALBŲ MOKYMĄ TURĖTUME KEISTI PRIVALOMU?

Privalomas ankstyvasis užsienio kalbų mokymas suprantamas kaip visiems mokiniams nuo antrosios klasės privalomas ir valstybės garantuojamas mokymas pagal bendrąją ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programą ir išsilavinimo standartus.

Remiantis mokyklų vadovų, pradinių klasių ir užsienio kalbų mokytojų, mokinių tėvų bei švietimo ekspertų apklausos duomenimis formuluojami argumentai UŽ ir PRIEŠ privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimą nuo 2 klasės.

UŽ	PRIEŠ
<p>Būtina išnaudoti kalbiniam ugdymui palankų amžiaus tarpsnį ir suteikti galimybę mažesnėmis pastangomis įgyti elementarius užsienio kalbos pagrindus.</p> <p>Privalomas ankstyvasis užsienio kalbų mokymas užtikrintų visiems mokiniams vienodas galimybes mokytis kalbų, skatintų mokyklas tenkinti realius užsienio kalbų mokymosi poreikius.</p> <p>Privalomas mokymas(is) būtų efektyvesnis, nes valstybė jam skirtų daugiau dėmesio, mokytojai jaustų didesnę atsakomybę už mokymo rezultatus, gerėtų mokymo kokybė.</p> <p>Geresnis užsienio kalbos mokėjimas leistų mokiniams anksčiau naudotis įvairesniais informacijos šaltiniais, mokytis taikant IKT, sustiprintų mokinių pasitikėjimą savo gebėjimais, stiprintų ne tik užsienio kalbų, bet ir kitų mokomųjų dalykų mokymosi motyvaciją.</p> <p>Neprivalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą pakeitus privalomu pailgėtų pirmosios užsienio kalbos mokymosi trukmė, mokiniai greičiau įgytų elementarią užsienio kalbos komunikacinę kompetenciją.</p> <p>Išsispręstų mokymosi tęstinumo užtikrinimo problema, su kuria susiduria 4 ir 5 klasių mokytojai.</p> <p>Mokiniui pereinant iš vienos mokyklos į kitą nekiltų problemų dėl to, kad užsienio kalbos pradeda mokytis (s) ne toje pačioje klasėje.</p> <p>Palengvėtų tolesnis antrosios ir trečiosios užsienio kalbų mokymasis, nes mokiniai turėtų vertingos mokymosi patirties.</p> <p>Atsirastų daugiau galimybių integruotam dalykų ir kalbų ugdymui.</p> <p>Tėvams nereikėtų pirkti vadovėlių, nes jais aprūpintų mokykla.</p>	<p>Vaikai yra skirtingi, ir privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimas labai apsunkintų jų mokymąsi, jei nebūtų peržiūrėta visa pradinio ugdymo programa.</p> <p>Privalomas ankstyvasis užsienio kalbų mokymas būtų neefektyvus, nes ugdymo plane nėra pakankamai valandų.</p> <p>Privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi įvedimas daugeliui mokyklų (ypač kaime) būtų problemiškas dėl kvalifikuotų mokytojų stygiaus.</p> <p>Pradinėse klasėse būtina akcentuoti gimtąją, o ne užsienio kalbą.</p> <p>Nelietuvių mokyklų mokiniams kiltų daugiau sunkumų, nes jie nuo 2 klasės pradeda mokytis valstybinės kalbos. Nelietuvių mokyklose būtina akcentuoti valstybinės kalbos, o ne užsienio kalbų, mokymą.</p> <p>Būtų sudėtingiau sudaryti pamokų tvarkaraščius, jeigu užsienio kalbų mokytojai dirbtų ir pradinėse klasėse.</p>

AR ESAME PASIRUOŠĘ ĮVESTI PRIVALOMĄ ANKSTYVĄJĮ UŽSIENIO KALBŲ MOKYMĄ?

Norint priimti sprendimą įvesti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą, reikia deramai pasirengti. Pirmiausia turėtų būti atnaujinta Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo bendroji programa ir išsilavinimo standartai, bendruosiuose ugdymo planuose turėtų būti reglamentuotas privalomas ankstyvasis užsienio kalbų mokymas, numatantis ne mažiau kaip 3 pamokas per savaitę. Ne mažiau svarbu, kad ankstyvajam užsienio kalbų mokymui būtų parengta pakankamai pradinių klasių ir užsienio kalbos mokytojų, taip pat turėtų būti sudarytos sąlygos tobulinti pradinių klasių ir užsienio kalbų mokytojų kvalifikaciją. Mokyklos turėtų būti aprūpintos šiuolaikiškais ankstyvajam užsienio kalbų mokymui tinkamomis mokymo ir metodinėmis priemonėmis. Taip pat turėtų būti parengtos metodinės rekomendacijos dėl vadovėlių ir kitų mokymo priemonių naudojimo mokant specialiųjų poreikių turinčius vaikus.

Privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimas turėtų įtakos pirmosios ir antrosios užsienio kalbos mokymui vyresnėse klasėse, todėl užtikrinant mokymo(si) tęstinumą turėtų būti peržiūrėtos pagrindinio bei vidurinio ugdymo užsienio kalbų programos ir išsilavinimo standartai.

Dėl privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimo turėtų keistis tautinių mažumų mokyklų ugdymo planai.

AR ĮVEDUS PRIVALOMĄ ANKSTYVĄJĮ UŽSIENIO KALBŲ MOKYMĄ PAGERĖTŲ UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO KOKYBĖ?

Kalbų mokymuisi ypač svarbus pradinis mokymo etapas, kuriame formuojami pagrindiniai kalbų mokymosi įgūdžiai, lemiantys tolesnio kalbų mokymosi sėkmingumą. Privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) įvedimas nuo antros klasės paankstintų pradinį mokymosi etapą ir padėtų užtikrinti užsibrėžtą mokinių mokymosi pasiekimų lygmenį.

Lietuvoje Ankstyvojo užsienio kalbos mokymo bendroji programa ir išsilavinimo standartai orientuoti į Europos Tarybos kalbų mokėjimo A1 lygį¹. Šios programos ir išsilavinimo standartų reikalavimai gali būti realiai įvykdomi skiriant kalbos mokymui(si) 3 ar 4 pamokas per savaitę. Pasirenkamajam ankstyvajam užsienio kalbų mokymui 2 klasėje paprastai skiriamos 2 pamokos per savaitę, kai kuriose mokyklose – tik 1. Esant tokiai situacijai iki 4 klasės pabaigos pasiekti A1 lygį labai sunku arba neįmanoma. Įvedus privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą susiformuotų prielaidos gerinti mokymo kokybę: būtų skirtas reikiamas pamokų skaičius, atnaujinta bendroji programa ir išsilavinimo standartai, užtikrintas mokymo(si) tęstinumas, pagerėtų aprūpinimas mokymo priemonėmis, daug dėmesio būtų skirta mokytojų rengimui ir kvalifikacijos tobulinimui, didėtų mokytojų ir mokyklos atsakomybė.

KOKIA UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO POLITIKA IR PRAKTIKA EUROPOJE?

Visi Europos Sąjungos ir Europos Tarybos švietimo dokumentai akcentuoja užsienio kalbų mokymosi svarbą. Eurydice duomenimis, beveik visose ES šalyse privaloma pradėti mokytis užsienio kalbos dar pradinėse klasėse (žr. 6 pav.). Kai kuriose šalyse užsienio kalbos mokymas(is) pradedamas pirmaisiais mokymosi mokykloje metais ar net dar anksčiau. Kai kurių Europos Sąjungos šalių užsienio kalbų mokymo politikos analizė rodo, kad dėmesys kalbų mokymuisi nuolat didėja. Dėl vykstančių švietimo reformų užsienio kalbų mokymo situacija greitai keičiasi, užsienio kalbos mokymosi ankstinimas tampa sparčiai plėtojama tendencija daugelyje šalių.

Daugumoje ES šalių daugiau kaip 50 proc. visų mokinių pradinėse klasėse mokosi mažiausiai vienos kalbos. Liuksemburge 80 proc. visų pradinių klasių mokinių mokosi dviejų užsienio kalbų. Estijoje, Švedijoje, Suomijoje, Islandijoje dviejų užsienio kalbų mokosi maždaug 10proc. pradinių klasių mokinių. Daugiau nei pusėje (13 iš 25) ES šalių pradinėse klasėse mokomasi dviejų ar daugiau užsienio kalbų.

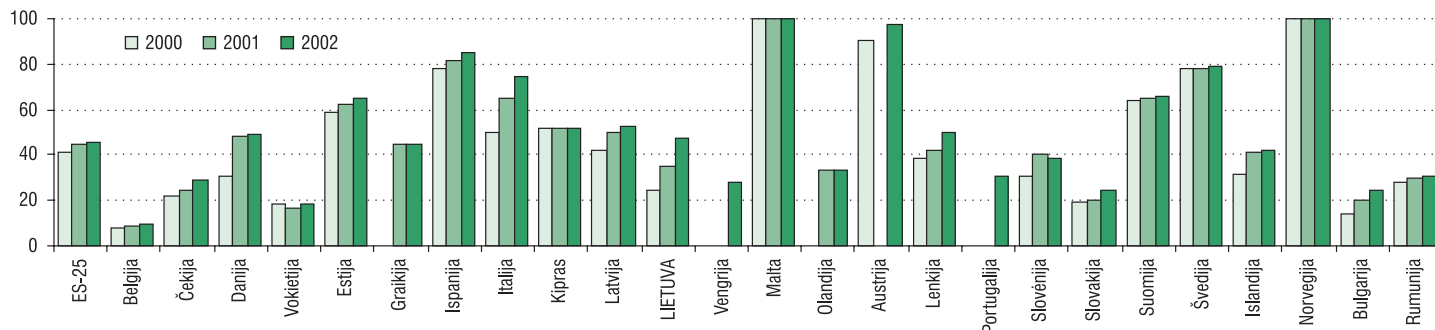
¹ Mobilumo ir visuotinio pripažinimo Europoje tikslais „Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“ išskiriami ir aprašyti A1, A2, B1, B2, C1, C2 kalbos mokėjimo lygiai, pagal kuriuos apibūdinami komunikaciniai mokinio gebėjimai. Šie kalbos mokėjimo lygiai nustatomi remiantis kalbinės veiklos rūšimis ir kompetencijomis. A1 lygis („Lūžis“) yra žemiausias.

Mokinių amžius, nuo kurio prasideda privalomas pirmosios užsienio kalbos mokymas(is) 2002/2003																										
	Belgija (pranc. bendr.)	Belgija (vok. bendr.)	Čekija	Danija	Vokietija	Estija	Graikija	Ispanija	Prancūzija	Italija	Kipras	Latvija	Liuksemburgas	LIETUVA	Vengrija	Malta	Olandija	Austrija	Lenkija	Portugalija	Slovėnija	Slovakija	Suomija	Švedija	Islandija	Norvegija
3 m.																										
4 m.																										
5 m.																										
6 m.																										
7 m.																										
8 m.																										
9 m.																										
10 m.																										

6 pav. Mokinių amžius, nuo kurio prasideda privalomas pirmosios užsienio kalbos mokymas(is)

Pastarąjį dešimtmetį Europoje išryškėjo tendencija ilginti užsienio kalbų mokymosi trukmę. Nuo 1994 m. beveik visose šalyse privaloma vienos užsienio kalbos mokymosi trukmė pailgėjo vidutiniškai vieneriais–dvejais metais. Ispanijoje, Austrijoje, Italijoje, Švedijoje, Norvegijoje mokymosi trukmė pailgėjo net ketveriais metais. Šiuos pokyčius daugiausia lėmė mokymosi paankstinimas. Lyginant kelių dešimtmečių duomenis pastebėta, kad privalomai mokyti vaikus užsienio kalbų Europoje pradeda vis ankstyvesnėje mokymosi stadijoje ir mokymas trunka ilgiau.

ES šalyse mokoma įvairių užsienio kalbų, tačiau anglų kalba akivaizdžiai tampa vyraujančia užsienio kalba, kurios įvairiose šalyse privaloma mokytis vienoje ar kelyse privalomo ugdymo pakopose. Centrinėje ir Rytų Europoje anglų kalbos kaip privalomo ir kaip pasirenkamojo dalyko kasmet mokosi vis daugiau mokinių. Eurydice duomenimis (7 pav.), 2002 m. pradinio ugdymo pakopoje Lietuvoje anglų kalbos mokėsi 46 proc., Latvijoje – 54,2 proc., Suomijoje – 65,4 proc., Estijoje – 65,6 proc., Italijoje – 75,1 proc., Švedijoje – 78,8 proc., Austrijoje – 96,7 proc., Maltoje ir Norvegijoje – 100 proc. mokinių.

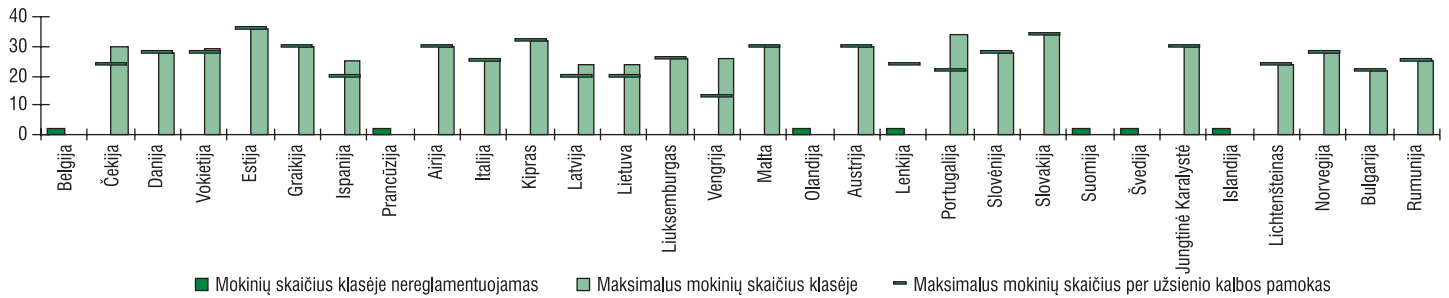
7 pav. Pradinių klasių mokinių, besimokančių anglų kalbos, procentinės dalies pokytis 2000–2002 m.

Anglų kalbos kaip privalomos užsienio kalbos statusas yra įtvirtintas trylikoje ES šalių: Belgijoje (Flamandų bendruomenėje), Danijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Kipre, Latvijoje, Liuksemburge, Maltoje, Olandijoje, Švedijoje, Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje. Po anglų kalbos pačios populiariausios užsienio kalbos Europoje yra vokiečių ir prancūzų kalbos. Vokiečių kalba populiarsnė Skandinavijos ir Rytų Europos, o prancūzų kalba – Pietų Europos šalyse. Anglų kalbos mokosi 46,4 proc. visų ES šalių pradinių klasių mokinių, vokiečių kalbos – 6,5 proc., prancūzų kalbos – 3,2 proc..

Daugumoje senųjų ES šalių užsienio kalbų pradinėse klasėse moko dažniausiai aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję pradinių klasių mokytojai, mokantys visų dalykų. Jie nėra užsienio kalbų specialistai. Dauguma pradinių klasių mokytojų rengiančių institucijų pačios sprendžia apie programų turinį, tačiau daugelyje šalių yra rekomenduojama į mokytojų rengimo programas įtraukti teorinius ir praktinius kalbų mokymo kursus, kurie yra toliau tęsiami mokytojui gavus paskyrimą dirbti mokykloje. Rytų ir Centrinėje Europoje pradinėse klasėse užsienio kalbų dažniausiai moko užsienio kalbų mokytojai dalyko specialistai.

Eurydice duomenimis, daugelyje ES šalių (išskyrus Vokietiją, Ispaniją ir Portugaliją) yra nustatytas maksimalus arba minimalus mokinių skaičius klasėje, kuris yra toks pat ir pradinėse, ir aukštesnėse klasėse. Reikalavimai klasių dydžiui taip pat nepriklauso ir nuo mokomųjų dalykų, t. y. tokios pat normos taikomos mokant, pavyzdžiui, tiek matematikos, tiek užsienio kalbos. Naujosiose Europos Sąjungos šalyse (Čekijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovakijoje) dažniausiai taikomi kitokie reikalavimai klasių dydžiui per užsienio kalbų pamokas (8 pav.).

2006 11

8 pav. Maksimalus mokinių skaičius klasėje (pradinėse klasėse) 2002–2003 m. m.

NAUDOTI INFORMACIJOS ŠALTINIAI:

Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003.

2005–2007 metų bendrieji ugdymo planai. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2005.

Key Data on Teaching Languages at School in Europe. Brussels, Belgium. Eurydice, The informatikon network on education in Europe, 2005.

Lietuvos užsienio kalbų mokymo strategija. Švietimo ir mokslo ministerija, 2005: <http://www.smm.lt>

Modern languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of reference. CC-Lang (95) 5 rev. IV. Strasbourg, 1996.

Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse: tyrimo ataskaita. Švietimo ir mokslo ministerija, Vilniaus universitetas, 2005.

Eurydice duomenys: <http://www.eurydice.org>

Švietimo informacinių technologijų centro pateikti duomenys

TRUMPAI APIE TYRIMĄ, KURIUO REMTASI ŠIAME LEIDINYJE

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2005 m. buvo atliktas tyrimas „Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse“. Tyrimą atliko Vilniaus universiteto mokslininkų grupė: doc. dr. Tatjana Bulajeva (vadovė), doc. dr. Meilutė Ramonienė, doc. dr. Diana Šileikaitė, Nida Burneikaitė. Tyrime dalyvavo 126 įvairių tipų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos, vykdančios ankstyvą užsienio kalbų mokymą, 382 pradinėse klasėse dirbantys užsienio kalbų mokytojai, 551 pradinių klasių mokytojas, 1002 pradinių klasių mokinių tėvai, 126 mokyklų vadovai, kuruojantys užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, 25 pradinio ugdymo ir užsienio kalbų ekspertai. Tyrimo rezultatai leido apibendrinti ankstyvojo kalbų mokymo(si) situaciją Lietuvoje ir išsiaiškinti įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūrį į galimą privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimą. Išsami tyrimo ataskaita yra skelbiama Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm).

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Ši serija leidžiama įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ uždavinius.

Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūlomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti MTP B komponento vadovui Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alishauskas@smm.lt) arba Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyriausiajai specialistei dr. Ritai Dukynaitei (Rita.Dukynaite@smm.lt) bei Švietimo plėtotos centro direktoriaus pavaduotojui dr. Antanui Valantinui (Antanas.Valantinas@spc.smm.lt).

Analizę parengė dr. Ramutė Skripkienė.

2006-11-14. Tir. 1000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius. Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius.

ISSN 1822-4156